

Juryrapport Avicennaprijs

In november 1997 werd door de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) voor de eerste keer de Avicennaprijs uitgereikt. Deze prijs, die bestaat uit een geldbedrag van 1.500 Euro en een kunstwerkje, is ingesteld door het Overlegorgaan Gezondheidszorg en Multiculturele samenleving (OGM) ter gelegenheid van haar vijftienvig jarig bestaan en wordt eens in de twee jaar uitgereikt.

Avicenna was een Arabisch geneesheer die in de elfde eeuw de grondslag legde voor de moderne geneeskunde. Zijn werk, dat in het Latijn werd vertaald, heeft grote invloed gehad op de geneeskunde zoals we die nu kennen.

De Avicennaprijs wordt uitgereikt aan een zorgverlener of instelling die heeft bijgedragen aan een wezenlijke verbetering van de zorg aan allochtonen.

De beoordelingscriteria van de jury zijn:

- genomineerde is werkzaam in de gezondheidszorg in Nederland;
- levert een duidelijk omschreven bijdrage aan de verbetering van zorg en hulpverlening aan allochtonen waardoor gezondheidsverschillen verminderen en waarbij een methodiek wordt gehanteerd die een respectvolle en gelijkwaardige benadering impliceert;
- de activiteiten hebben een uitstraling binnen de eigen sector of naar andere sectoren en de resultaten zijn overdraagbaar.

In 2004 wordt de Avicennaprijs voor de vierde keer uitgereikt. De genomineerden voor dit jaar zijn de volgende personen of projecten. Bij de beschrijving van de genomineerden wordt tevens het oordeel van jury vermeld.

1. Het project 'Perspectief voor getraumatiseerde vluchtelingen' biedt arbeidsrehabilitatie voor getraumatiseerde vluchtelingen en richt zich daarnaast op de ontwikkeling van een overdraagbare methodiek voor loopbaanbegeleiding voor de doelgroep. Dit experiment vond plaats in de periode 2001 tot en met 2003 op initiatief van CANVAS, Centrum Arbeidsrehabilitatie van Nieuwkomers en Vluchtelingen Activiteiten en Scholing. Palet, steunpunt voor multiculturele ontwikkeling in Noord-Brabant, was partner voor de ontwikkeling, organisatie, begeleiding en uitvoering van het projectvoorstel. GGZ 's Hertogenbosch en de dienst Arbeidsmarkt Sociale Zaken van de gemeente 's Hertogenbosch hebben eveneens een bijdrage aan het project geleverd. Er zijn 47 vluchtelingen ingestroomd, zowel mannen als vrouwen, van wie er 28 inmiddels een betaalde baan hebben, een opleiding of scholing volgen of een combinatie van werk en scholing uitvoeren.

De jury is van mening dat het project een kansrijk initiatief is, waarin aan een groep kwetsbare vluchtelingen een essentiële ondersteuning wordt geboden bij het vinden van (betaalde) arbeid. Door middel van deelname aan de arbeidsmarkt wordt hen weer een perspectief geboden, waarmee hun maatschappelijke participatie wordt vergroot en zij hun gevoel van eigenwaarde terug krijgen. Dit heeft zichtbaar positieve gevolgen voor hun gezondheidstoestand. Naast het bieden van directe begeleiding wordt ook door de samenwerkende organisaties in het project gewerkt aan de ontwikkeling van een overdraagbare methodiek, waardoor het in de toekomst mogelijk wordt deze methodiek voor arbeidsrehabilitatie voor vluchtelingen in het hele land toe te passen.

Het project is niet gekozen als prijswinnaar omdat het niet voldoet aan het criterium dat de genomineerde werkzaam moet zijn in de gezondheidszorg. Daarnaast is de overdraagbaarheid van de methodiek nog niet gerealiseerd. De twee modellen om samen te werken met de GGZ zijn nog niet in de praktijk toegepast en getoetst.

2. Lia Hoogendoorn is werkzaam als hoofd van drie vormen van dagopvang voor ouderen in Zorgcentrum West in de Utrechtse wijk Lombok. Zij heeft een programma voor dagverzorging voor Surinaamse en Turkse ouderen uit de wijk opgezet, waar ouderen overdag samen komen. De ouderen vinden er hun 'tweede thuis' doordat zij er in hun eigen taal, met leeftijdsgenoten uit hetzelfde land, kunnen praten over vroeger, over het hier en nu, over hun problemen, maar ook over mooie herinneringen en prettige gebeurtenissen.

Deze genomineerde verricht volgens de jury zeer waardevol werk voor de Surinaamse en Turkse ouderen in Lombok. Zij heeft gezorgd voor een voorziening en zorg die er zonder haar initiatief niet waren geweest. Zij heeft een hart voor doelgroep en heeft pro-actief, voorafgaand aan het zichtbaar worden van problemen voor de gezondheidszorg, gesignaleerd dat er een duidelijke behoefte aan ondersteuning en zorg bij deze groep aanwezig was. Zij weet met haar doorzettingsvermogen en inzet collega-instellingen en de toekomstige generatie hulpverleners, te weten studenten, te enthousiasmeren en inspireren. De jury wil haar waardering uitspreken voor de inzet van Lia Hoogendoorn. Zij is echter niet gekozen tot prijswinnaar, omdat het initiatief als zodanig niet echt nieuw is; ook in andere steden wordt dagopvang voor specifieke groepen allochtone ouderen geboden.

3. Het vrouwengezondheidscentrum Delft (VGC) is gevestigd midden in een multiculturele woonwijk in Delft met bewoners met tientallen verschillende etnische achtergronden. In het VGC worden de bezoekers desgewenst in hun eigen taal te woord gestaan, hetgeen mogelijk is omdat er vrijwilligers werkzaam zijn die vele talen spreken. Het centrum is daardoor zeer laagdrempelig voor de buurtbewoners. Er wordt advies, informatie, voorlichting en documentatie geboden voor allochtone maar ook autochtone vrouwen (en inmiddels ook mannen), die vragen of problemen hebben op het gebied van gezondheid en welzijn. Er worden contacten onderhouden met vrouwengezondheidscentra in het land en met lokale gezondheidsorganisaties in Delft. Het centrum, dat genomineerd is door het Oranje Fonds, is voornemens pro-actief voorlichtingsmateriaal over de mogelijkheden en activiteiten van het VGC te ontwikkelen.

De Jury vindt de activiteiten van het VGC lovenswaardig. Het centrum weet stand te houden in een politiek klimaat dat het voortbestaan van dergelijke initiatieven voor de doelgroep niet stimuleert noch (financieel) ondersteunt. In vele gemeenten zijn om die reden vergelijkbare initiatieven ingezakt of stopgezet. Het ontwikkelen van voorlichtingsmateriaal in de eigen taal staat politiek ter discussie, maar weerhoudt het centrum er niet van om door te zetten. De noodzaak van de ontwikkeling en het gebruik van dergelijk materiaal wordt in de praktijk immers dagelijks gevoeld. Het is volgens de jury echter te prematuur om de mate van innovativiteit van dit nog te ontwikkelen pro-actieve voorlichtingsmateriaal te beoordelen. Wat betreft de ontwikkelingsfase van het voorlichtingsmateriaal, komt de nominatie voor de Avicennaprijs in feite te vroeg.

4. In de Haagse Schilderswijk staan twee inmiddels bekende ouderenvoorzieningen: het verpleeghuis De Schildershoek en het woonzorgcentrum Om & Bij. In de Schildershoek, en later ook in Om & Bij, bestaat sinds 1989 aandacht voor interculturalisatie. Sinds het begin is Els Ruys hier nauw bij betrokken geweest. Zij heeft met haar inhoudelijke betrokkenheid en nadruk op implementatie en scholing een belangrijke rol vervuld bij de totstandkoming van de interculturele ouderenzorg.

De jury is onder de indruk van de initiatieven die Els Ruys door de jaren heen heeft genomen om de interculturalisatie van de zorg voor ouderen te stimuleren. Zij is in de sector verpleging en verzorging als pionier gestart en de vele initiatieven hebben een voorbeeldrol vervuld. Dat blijkt ook uit de brede steun om Els voor te dragen voor de Avicennaprijs. De resultaten van de inspanningen zijn duidelijk beschreven in vele publicaties en zijn daarmee overdraagbaar gemaakt voor andere instellingen in de sector, maar ook voor instellingen in andere sectoren. De waardering voor deze inspanningen is in het verleden reeds meerdere malen door anderen getoond en beloond met prijzen. Els Ruys is op de tweede plaats beland, op een kleine afstand van de prijswinnaar.

5. Zahra Said Naleie zet zich in voor de strijd tegen vrouwenbesnijdenis en is daarin één van de (Somalische) voorvechters van het eerste uur. Zij is moeder van vier dochters die niet besneden zijn en daarmee fungeert zij als rolmodel voor andere moeders. Vanaf midden jaren tachtig is zij betrokken bij campagnes tegen vrouwenbesnijdenis in Somalië. In Nederland heeft zij haar werk voortgezet als vrijwilliger en in betaalde projecten. Zij is projectcoördinator geweest van FSAN (Federatie van Somalische Associaties in Nederland) en vanaf 1998 werkt zij nauw samen met Pharos en Defence for Children in het project 'Vrouwenbesnijdenis in Nederland'. Het project is gebaseerd op twee sporen: empowerment van de Somalische gemeenschap in Nederland en deskundigheidsbevordering van de reguliere zorg. In het project zijn 29 voorlichters en lokale sleutelpersonen opgeleid die in een aantal steden in het land voorlichtingsbijeenkomsten hebben georganiseerd waarmee ruim duizend deelnemers zijn bereikt. Er is een centraal informatie- en adviespunt rondom het onderwerp vrouwenbesnijdenis opgezet voor professionals in de zorg, dat duidelijk in een behoefte voorziet. De in het project opgedane ervaringen worden in internationale samenwerkingsverbanden uitgewisseld.

De jury is van mening dat Zahra de Avicennaprijs heeft verdiend voor haar strijd tegen vrouwenbesnijdenis. Zij spant zich in voor het bespreekbaar maken van een zeer beladen onderwerp. Met niet aflatende inzet en met grote moed zet zij zich in voor het vergroten van de bewustwording en emancipatie in de eigen groep. Zij gaat de discussie aan met de eigen groep en durft zich daarbij kwetsbaar op te stellen. Haar inspanningen zijn moedig want daarmee neemt zij het risico haar positie in de gemeenschap ter discussie te stellen. Zij is zich er van bewust dat veranderingen in de houding en het gedrag ten aanzien van vrouwenbesnijdenis van binnen uit de groep moeten plaatsvinden en niet afgedwongen kunnen worden.

De resultaten uit het project van FSAN, Defence for Children en Pharos zijn overdraagbaar gemaakt. Er is een handboek ontwikkeld voor de voorlichters en sleutelpersonen die in het kader van het eerder genoemde project zijn getraind. Het onderwerp vrouwenbesnijdenis is opgenomen in de opleiding voor voorlichters eigen

taal en cultuur (VETC-ers) van het NIGZ. Zahra's aanpak en voorbeeldrol vormen een inspirerend model voor het stimuleren van gesprek en bewustwording ten aanzien van gevoelige onderwerpen in andere gemeenschappen in Nederland en op internationaal niveau. Met name de overdraagbaarheid van de aanpak hebben de jury doen besluiten Zahra de Avicennaprijs toe te kennen.

Wij feliciteren Zahra van harte met de Avicennaprijs en wensen haar samen met de medewerkers van FSAN, Defence for Children en van Pharos en met de vele anderen in de strijd tegen vrouwenbesnijdenis veel succes toe bij hun verdere activiteiten. Wij hopen dat deze prijs haar steunt in haar doorzettingsvermogen.